



EL DEURE DELS PERIODISTES AMB LA LLENGUA

**Anàlisi sobre la responsabilitat lingüística i la competència
en català dels comunicadors en el context actual**

Pol Cervera

Edita:

 **GRUP
DE PERIODISTES
RAMON BARNILS**

Amb el suport de:

 **FUNDACIÓ
CATALUNYA FONS**

Aquest informe l'ha elaborat Mèdia.cat, l'Observatori Crític dels Mitjans impulsat pel Grup de Periodistes Ramon Barnils, amb el suport de la Fundació Catalunya - Fons per a la Defensa dels Drets dels Catalans.

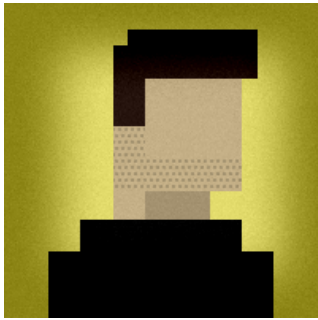
Redacció: Pol Cervera

Correcció: Llengua de Foc

Disseny i maquetació: FàbricaGràfika.com

Il·lustració de portada: Helga Ambak

Edita: Grup de Periodistes Ramon Barnils, desembre de 2022



Pol Cervera. Barcelona, 1989. Fa deu anys es va llicenciar en Periodisme a la UAB; tot seguit, es va diplomar en Correcció i Assessorament Lingüístic, també a la UAB, i actualment està estudiant Llengua i Literatura Catalanes a la UOC. En el camp de la comunicació, ha treballat com a periodista a El Prat Ràdio i com a tècnic de comunicació a Esplais Catalans i Pimec. I, més recentment, ha treballat com a lingüista a Postedtrad, a l'Optimot i al diari *Ara*. L'apassiona el món dels esports, li interessa l'ecosistema dels mitjans de comunicació i les xarxes socials, i li preocupa el futur (i el present) del català.



Aquesta obra està subjecta a la llicència de Reconeixement-NoComercial-SenseObraDerivada 4.0 de Creative Commons. Si voleu veure una còpia d'aquesta llicència, accediu a <https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/deed.ca>

ÍN DEX

- 4** **INTRODUCCIÓ**
- 5** **METODOLOGIA**
- 6** **EL CATALÀ A LES FACULTATS DE PERIODISME**
- 9** **EL CATALÀ ALS MITJANS DE COMUNICACIÓ**
- 10** LA RESPONSABILITAT LINGÜÍSTICA DELS PERIODISTES
- 12** ELS DEPARTAMENTS DE LLENGUA DELS MITJANS
- 14** EL MODEL DE LLENGUA DELS MITJANS: L'ESTÀNDARD
- 15** LA COMPETÈNCIA LINGÜÍSTICA DELS PERIODISTES
- 17** DEU ERRORS LINGÜÍSTICS COMUNS DELS PERIODISTES
- 18** EL NIVELL DE CATALÀ DELS PERIODISTES JOVES
- 20** **EL CATALÀ AL CARRER**
- 23** **CONCLUSIONS**
- 24** **ANNEX**



INTRODUCCIÓ

En el seu dia a dia, 847.000 catalans sintonitzen RAC1, 1.800.000 miren TV3 i 97.000 llegeixen *El Punt Avui*. 594.000 més sintonitzen Catalunya Ràdio i 74.000 llegeixen el diari *Ara*. Aquests centenars de milers d'oients, espectadors i lectors confien que els periodistes d'aquests mitjans en català difonen la informació amb el màxim rigor possible i amb el màxim compromís amb la recerca de la veritat, i també confien que obtenen la informació amb mètodes lícits i dignes que no vulneren cap dret ciutadà o professional. I així, de la mateixa manera, aquest públic també confia que les paraules, les expressions i les estructures lingüístiques que fan anar els periodistes són correctes i adequades en català. Fan bé? El nivell de llengua dels comunicadors és prou bo perquè serveixi com a model vàlid per a la població?

Davant del retrocés inqüestionable del nombre de parlants habituals de català —amb un descens del 40,2% al 32,4% en tota l'àrea lingüística només en els últims quinze anys—, en el si de la ciutadania i entre els estudiosos de la llengua apareixen reflexions al voltant de la qualitat lingüística. Diverses veus alerten que a la crisi en l'ús s'hi ha de sumar una crisi de forma, i denuncien que el català actual està degradat i desnaturalitzat per una interferència massiva del castellà. És així? Aquesta degradació de la llengua també fa forat als mitjans de comunicació? Quin és el rol que han d'assumir els comunicadors davant d'aquest escenari?

I, en relació amb aquestes qüestions, ¿els periodistes joves tenen menys nivell de llengua que els periodistes veterans? Quin paper juguen els estudis de Periodisme en la formació lingüística dels periodistes? A les facultats on s'imparteixen aquests estudis hi ha prou consciència de la responsabilitat lingüística dels comunicadors? Són preguntes a les quals tractarem de trobar resposta en aquest informe.

METODOLOGIA

L'objectiu principal d'aquest treball és analitzar la responsabilitat que tenen els periodistes com a models lingüístics per a la població, determinar quin és el nivell de competència lingüística actual dels comunicadors que treballen en català i definir quina és l'evolució d'aquesta competència entre periodistes joves i periodistes veterans.

Per mirar d'obtenir resposta a aquestes qüestions, s'ha partit de la premissa que les persones més adequades per valorar el grau de domini lingüístic dels periodistes són aquelles que dominen més la llengua catalana, és a dir, els assessors lingüístics que treballen en mitjans de comunicació i els filòlegs experts en llengua, i s'ha accedit a parlar amb alguns d'ells per recollir les seves impressions sobre el tema d'estudi. Tot i això, per completar l'estudi també s'ha volgut conèixer el punt de vista de dues periodistes reconegudes com Neus Bonet, de Catalunya Ràdio, i Anna Vallhonestà, de RAC1, i s'ha analitzat el panorama lingüístic dels graus de Periodisme amb dos professors universitaris.

Així, aquest informe s'ha construït essencialment mitjançant una metodologia qualitativa, a través de la consulta a veus expertes, però també inclou una part de metodologia quantitativa amb una enquesta feta a 50 professionals de la llengua (correctors, assessors lingüístics i filòleg experts en llengua) que responen a cinc preguntes i que, d'aquesta manera, aporten resultats estadístics sobre els diversos aspectes abordats en l'estudi. Al seu torn, aquests aspectes queden dividits en l'informe en tres blocs principals: el català a les facultats de Periodisme, el català als mitjans de comunicació i el català al carrer, des dels quals es desglossen totes les dades i les reflexions de treball.

Finalment, cal explicitar que l'àmbit d'estudi d'aquest treball és tot el territori de domini lingüístic de la llengua catalana, de manera que, malgrat que és cert que la majoria de veus expertes consultades exerceixen a Catalunya, l'enfocament i el marc global de l'informe té present la situació de l'àrea lingüística completa.



EL CATALÀ A LES FACULTATS DE PERIODISME

La gran majoria de periodistes que treballen en mitjans en català es van formar inicialment com a comunicadors, com és evident, en la Llicenciatura o el Grau en Periodisme. Dins de l'àrea geogràfica catalanoparlant, actualment aquests estudis superiors s'ofereixen en catorze universitats: deu de catalanes, tres de valencianes i una de balear.

La universitat amb més tradició i més experiència en la formació de periodistes és la Universitat Autònoma de Barcelona (UAB), que també és la que ofereix més places (160). Els estudis de Periodisme de la UAB es realitzen en un 60% en català i un 40% en castellà.

La universitat més demanada, atesa l'elevada nota de tall per entrar-hi des de les proves d'accés a la universitat, d'11,56 punts sobre 14, és la Universitat Pompeu Fabra (UPF). La UPF, que propicia 80 places, té els estudis de Periodisme amb un panorama més propici per a la llengua catalana, ja que el 81,4% de la docència és en català i fins a un 80% dels alumnes presenten el treball de final de grau (TFG) en aquesta llengua.

Una universitat que va irrompre amb força en el sector de la formació de periodistes fa tan sols deu anys és la Universitat de Barcelona, que ofereix 120 places, amb un percentatge de català a les aules del 71,1% i un percentatge de català en els TFG del 68%.

Altres opcions d'universitats públiques on els joves es poden instruir en Periodisme, ja amb menys demanda que les anteriors, són la Universitat Rovira i Virgili (URV) i la Universitat de Lleida (UdL). Entre aquestes dues, la URV proposa més hores de docència en català (70% respecte a 60%), però a la UdL més estudiants presenten el TFG en català (76,1% respecte a 58,8%).

Les alternatives privades per estudiar Periodisme a Catalunya són la Universitat Ramon Llull - Blanquerna (URL), la Universitat de Vic (UVic), la Universitat Internacional de Catalunya (UIC)

i la Universitat Abat Oliba (UAO). La URL i la UVic encara presten un paisatge acceptable quant a la situació de la llengua catalana, amb un 75% i un 67,1% de docència en català, respectivament, però la UIC i la UAO compten amb un panorama força desolador, amb un 35% i un 10% de català a les aules i un 15% de TFGs en català (en el cas de la UAO). També es pot estudiar Periodisme, en línia, a la Universitat Oberta de Catalunya (UOC), que ofereix tot el grau en doble llengua (català i castellà).

Al País Valencià hi ha tres universitats que ofereixen el Grau en Periodisme. La Universitat de València (UV) i la Universitat Jaume I (UJI) són públiques i imparteixen un 52,8% i un 49% de classes en català, respectivament, bastant menys que les opcions públiques catalanes; mentre que la universitat privada Miguel Hernández (UMH) directament no proposa ni una hora de docència en català i només el 5% dels seus estudiants de Periodisme presenten el TFG en aquest idioma.

A les Illes, la Universitat de les Illes Balears (UIB) no disposa dels estudis de Periodisme, de manera que només es poden cursar al Centre d'Ensenyament Superior Alberta Giménez (CESAG), una entitat educativa privada que no planteja cap assignatura de docència en llengua catalana.

Quant a l'ensenyament concret de llengua catalana, a les dotze universitats que ofereixen el Grau en Periodisme amb docència en català, la política més habitual és incloure al pla d'estudis només una assignatura —en general, de formació bàsica o obligatòria— centrada en aspectes específics de la llengua catalana; és a dir, 6 crèdits d'un total de 240 del grau, i, a més a més, en tots els casos amb una assignatura equivalent de llengua castellana. En aquest sentit, les universitats expliquen que també treballen la llengua de manera transversal en diverses assignatures d'expressió tant escrita com audiovisual, el professorat de les quals té molt en compte el vessant lingüístic.

Sobre els usos i les actituds lingüístiques a les facultats de Periodisme dels Països Catalans, **David Paloma**, professor de llengua catalana a la UAB, assenyala que "els plans d'estudi ofereixen un panorama pobre pel que fa a l'estudi de la llengua catalana". "Jo detecto un discurs de façana de 'la llengua és molt important i els estudiants n'haurien de saber més', però alhora hi ha una política real de no fer res per la llengua per deixar lloc a altres disciplines que consideren que són fonamentals. La llengua és la parenta pobre", afegeix. Aquest fet ha portat indefectiblement a una castellanització en els espais d'aprenentatge i interacció, segons **Paloma**, almenys a la UAB: "Institucionalment la llengua de la universitat i de la facultat és el català, però pot ser que ja hagi començat a fer forat una mena de rutina de la secundària i el batxillerat: que als passadissos se senti més castellà i que un cop els alumnes entren a l'aula es posin el barret d'"Ara toca fer-ho en català". Abans, per exemple, era impossible que un alumne se m'adrecés en castellà a classe de llengua catalana; ara, en canvi, sí que passa, i fins i tot en algun cas m'han demanat si poden fer els exercicis en castellà."

Per la seva banda, **Carles Singla**, professor de reporterisme a la UPF, es mostra una mica més optimista quant a l'ús del català als estudis de Periodisme: "En l'assignatura que jo imparteixo poden escollir en quina llengua fan els treballs, i, per exemple, dels reportatges de final de curs de l'any passat, 28 van ser en català i només 10 en castellà. Per a mi aquesta és una bona proporció."

David Paloma, professor de llengua catalana a la UAB:

"Pot ser que [a la universitat] ja hagi començat a fer forat una mena de rutina de la secundària: que als passadissos se senti més castellà i que un cop els alumnes entren a l'aula es posin el barret de 'Ara toca fer-ho en català'"



Així mateix, **Singla** considera que el nivell de competència lingüística en català dels estudiants del grau "és més bo que no pas dolent" i que "els errors que cometem són de fila prim", mentre que **Paloma**, per contra, opina que és baix: "No sabria dir si és el 10% o el 15% o el 20%, però només hi ha una minoria d'alumnes catalanoparlants que ja tenen una bona base de català, que a la facultat n'aprenen més i que són els que en el futur acabes veient als mitjans en català."

EL CATALÀ ALS MITJANS DE COMUNICACIÓ

TV3, À Punt Mèdia, IB3, RAC1, Catalunya Ràdio, *El Punt Avui*, el diari *Ara*... Més enllà de la gran quantitat de mitjans de comunicació d'abast local, que comuniquen gairebé sempre en català, als territoris de parla catalana hi ha diverses televisions, ràdios i diaris en català que competeixen amb mitjans de parla espanyola i fins i tot els superen en públic i repercussió. Atenent la davallada en el nombre de parlants habituals de català en l'ús social, quines són les dades de consum de mitjans pel que fa a la llengua?

Segons dades de l'*Informe de política lingüística 2019*, la ràdio és, sens dubte, el sector comunicatiu amb millors xifres pel que fa al consum en català. RAC1 lidera el rànquing d'oients amb 847.000 en l'última onada de l'Enquesta General de Mitjans (EGM), del desembre del 2022, i Catalunya Ràdio se situa en segona posició amb 594.000 oients i en dinàmica positiva. Així, aquestes dues emissores, que informen en català, superen amb claredat les dues següents, en castellà, que són la Cadena SER, amb 387.000 oients, i la Cope, amb 259.000. En total, el 73,1% de la població catalana escolta la ràdio en català i el 54,3% l'escolta en castellà (els percentatges no sumen 100 perquè hi ha oients que escolten emissores en català i emissores en castellà). A més a més, cal destacar que en aquest àmbit la inèrcia és favorable, ja que l'any 2014 els valors eren de 63,5% i 60,4%, respectivament, molt més ajustats.

En televisió, les xifres de consum en català no són tan bones com en ràdio. El 84,8% dels espectadors catalans miren televisió en castellà, mentre que el percentatge dels que miren televisió en català és del 62,3%. No obstant això, segons dades de Kantar d'aquest any, TV3 és la cadena més vista pels catalans amb un 14,2% de quota de pantalla, per davant d'Antena 3 (10,8%) i Telecinco (10%), i ja fa tretze anys consecutius que el canal públic català lidera el rànquing sense oposició.



Quant a la premsa en paper, els números són força semblants als de la televisió. Entre les set capçaleres més llegides —segons dades de l'Oficina de Justificació de la Difusió del 2018—, n'hi ha quatre en català: la versió en català de *La Vanguardia*, la versió en català d'*El Periódico de Catalunya*, *El Punt Avui* i el diari *Ara*. En total, el consum de diaris en castellà és del 62% i el de diaris en català és del 38% (en aquest cas els valors sí que sumen 100 perquè els lectors solen comprar o un diari o un altre). Tot i això, l'any 2010 les capçaleres en castellà suposaven el 90,5% del consum, i les capçaleres en català, només el 9,5%. És a dir, que en aquests 12 anys ha crescut substancialment el nombre de lectors de diaris en català.

Finalment, pel que fa a la premsa digital l'*Informe de política lingüística 2019* no presenta dades generals concloents, però sembla que serien més favorables per al català que en la premsa en paper, amb la web de notícies de la Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals situada en el segon lloc de la classificació amb 4.409.000 usuaris únics al mes, només per darrere de la web de *La Vanguardia* (4.670.000), i amb altres espais informatius com *El Nacional* (2.725.000) i la web de *l'Ara* (1.974.000) també amb bones xifres.

Valorant aquest diagnòstic ràpid de les dades de consum dels mitjans de comunicació, sembla clar que, a pesar de la situació de retrocés en l'ús social de la llengua, l'audiència que confia en emissores, canals i capçaleres en català per informar-se i entretenir-se es manté ferma i fins i tot està a l'alça en alguns sectors. En definitiva, els mitjans de comunicació en llengua catalana compten amb un munt de gent a l'altra banda dels aparells i mostren un bon estat de salut pel que fa al seguiment del públic. I pel que fa a la qualitat lingüística?

1. LA RESPONSABILITAT LINGÜÍSTICA DELS PERIODISTES

Com a parlants d'una llengua, en el nostre cas del català, tots som referents lingüístics. Tothom és susceptible de ser condicionat pels altres i alhora tothom és potencial agent de canvi en les persones amb qui tracta; indubtablement, també en el terreny lingüístic. Tot i això, la majoria de persones, per les feines a què ens dediquem, tenim un públic objectiu força reduït i, per tant, també una capacitat d'acció força reduïda. Però aquest no és el cas dels professionals de l'ensenyament i, sobretot, dels professionals de la comunicació, els quals disposen d'una audiència molt més àmplia que a més a més els fa confiança com a veus autoritzades dins del seu camp de coneixement. Per això, cal tenir en compte que, en matèria lingüística, els encerts i els errors en què incorren els periodistes tenen a posteriori un recorregut ben llarg entre la població i que, d'aquesta manera, el model lingüístic que difonen serà, en bona part, el model lingüístic que farà fortuna en el futur. Els periodistes són conscients d'aquesta responsabilitat lingüística que tenen?

Pau Vidal, filòleg i traductor:
"Els periodistes entenen l'obligació de treballar amb una llengua suposadament 'acurada' com una mena de deure professional, però sense haver-se qüestionat el com i sobretot el perquè"

Mila Segarra, filòloga i membre de la Secció Filològica de l'IEC, considera que "des de les facultats de comunicació als periodistes no se'ls fa prou responsables de l'eina que fan servir per expressar-se, que és la llengua". En aquest sentit, afegeix que "es posa més èmfasi en la informació, en el missatge, que no pas en la forma, i per tant, molts periodistes creuen que la qüestió lingüística és cosa dels filòlegs dels lingüistes, i no pas seva, i aleshores no assumeixen la seva responsabilitat com a models lingüístics". **Pau Vidal**, filòleg i traductor, s'expressa també en una lí-

nia semblant: "En general els periodistes tenen una idea força vaga de la responsabilitat lingüística. Entenen l'obligació de treballar amb una llengua suposadament 'acurada' com una mena de deure professional, però sense haver-se qüestionat el com i sobretot el perquè."

El compromís dels mitjans de comunicació de contribuir a la normalització de la llengua i a divulgar un model lingüístic de qualitat no és, però, una responsabilitat exclusiva del periodista com a professional independent, sinó que és una responsabilitat compartida amb el mitjà que representa. **Jordi Badia**, cap d'Estil de *VilaWeb*, assenyala que "en aquesta qüestió, per sobre dels periodistes hi ha la direcció del mitjà, que, per una banda, pot decidir invertir o no en personal que vetlli perquè sigui curós en l'aspecte lingüístic i, per l'altra, pot decidir tenir o no una línia clara de defensa de la llengua contra les interferències en massa que pateix del castellà". "Jo crec que hi ha d'haver les dues coses", tanca. **Albert Pla**, cap de llengua del diari *Avui* durant vint anys i de *l'Ara* durant deu, i actualment corrector en aquest diari, també defensa la importància que els equips directius dels mitjans tinguin les coses clares en aquest aspecte: "L'empresa que contracta els periodistes també té l'obligació i la responsabilitat de contractar només professionals que dominin la llengua en què hauran d'expressar-se i de comunicar. Especialment, quan s'omple la boca, com seria el cas d'algunes empreses, de fer de la defensa de la llengua catalana un dels seus valors fonamentals."

Com a exemple d'això, tal com indica **Ernest Rusinés**, cap del Departament d'Assessorament Lingüístic de la Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals (CCMA), el *Llibre d'estil de la CCMA* recull explícitament que la responsabilitat lingüística és compartida entre tots els treballadors. El text exposa aquesta introducció, "Tots els professionals assumim el compromís de qualitat lingüística, que implica especialment la direcció, els serveis lingüístics i les persones que elaboren i difonen continguts", i a continuació detalla els deures específics de cada grup en aquesta qüestió. **Maria Sanchis**, cap de la Unitat d'Estil i Recursos Lingüístics d'À Punt Mèdia, apunta que la Corporació Valenciana de Mitjans Audiovisuals ho reflecteix d'una manera semblant en el seu llibre d'estil i reflexiona sobre el paper concret dels mitjans públics: "Els mitjans de comunicació públics hem de complir escrupolosament amb els objectius de servei públic que ens defineixen, un dels quals és la promoció de la llengua i la cultura, valencianes en el nostre cas. Els periodistes són referents, i la llengua que parlen i escriuen té acceptació social, de manera que s'han d'expressar en un valencià actual, adequat, acurat i genuí."

Per la seva banda, **Marta Morros**, coordinadora del Servei d'Assessorament Lingüístic de RAC1, destaca que la responsabilitat lingüística dels periodistes té dos vessants: "D'una banda, s'han de preocupar de parlar i escriure ells mateixos amb un bon nivell lingüístic, però de l'altra, també han de procurar escollir per als seus programes col·laboradors externs que parlin en català i que parlin un català correcte. En una emissora, durant gran part del temps d'antena parlen tertulians o experts, de manera que, de cara a l'oient, també condicionen el percentatge de català correcte que es parla a la ràdio." I precisament una periodista de la mateixa emissora, **Anna Vallhonestà**, aporta la seva experiència personal sobre la qüestió en resposta al primer vessant, el més evident: "No sé si els periodistes tenim la responsabilitat lingüística per obligació, però en tot cas jo sí que em sento com a meu el compromís de comunicar bé i de ser al màxim de curosa possible amb la llengua. Crec que en general els periodistes sí que tenim present aquesta responsabilitat, cosa que no vol dir que no cometem errors, i més sí, com en el meu cas, presentes programes amb diverses hores de directe."

Albert Pla, corrector al diari Ara:

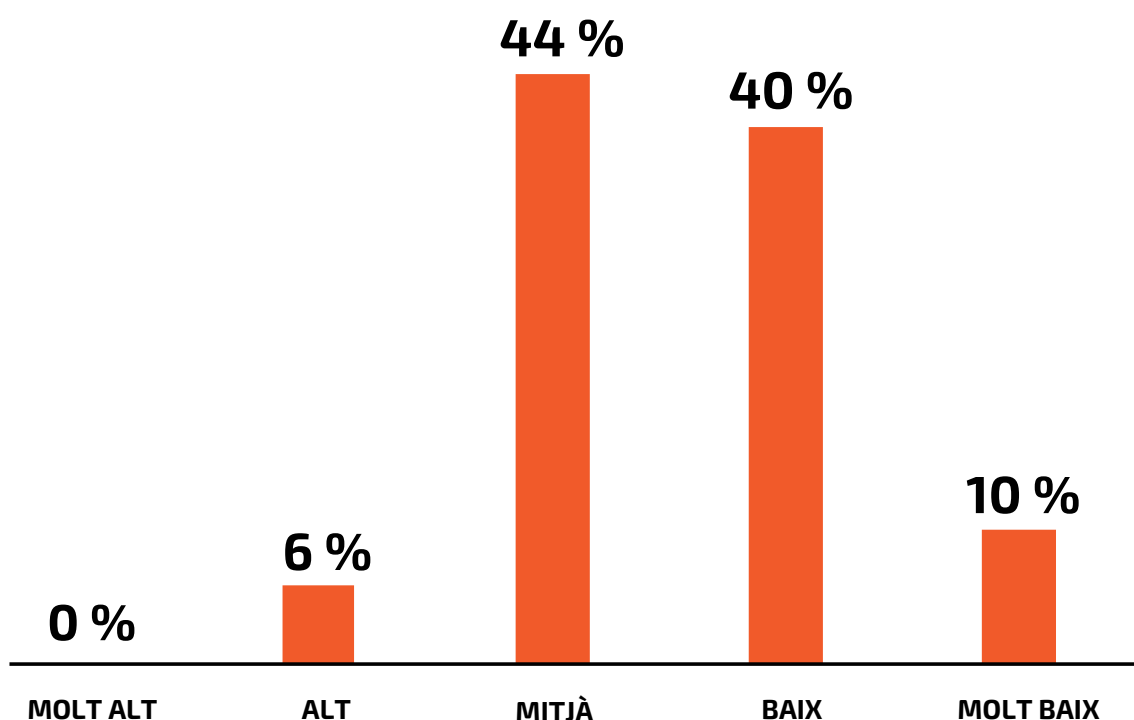
"L'empresa que contracta els periodistes també té l'obligació i la responsabilitat de contractar només professionals que dominin la llengua en què hauran d'expressar-se i de comunicar"



L'enquesta. A la pregunta "Quin grau de consciència creus que tenen els periodistes de la seva responsabilitat com a models lingüístics?", resposta per 50 lingüistes professionals, el 50% el suspenen, mentre que només el 6% li posen bona nota. Un nombre elevat dels enquestats, el 44%, pensen que el grau de consciència és mitjà.

Els resultats complets de totes les preguntes de l'enquesta els trobareu a l'annex de l'informe.

Gràfic 1 Quin grau de consciència creus que tenen els periodistes de la seva responsabilitat com a models lingüístics? 50 respostes



2. ELS DEPARTAMENTS DE LLENGUA DELS MITJANS

Els periodistes, com a professionals de la comunicació, tenen el deure de conèixer extensament l'eina que fan servir per relacionar-se amb el públic, que és la llengua, però alhora hi ha elements que van més enllà del seu abast de coneixement, i per això existeixen els departaments d'assessorament lingüístic als mitjans de comunicació.

Els integrants d'aquest grup de professionals generalment tenen formació universitària en Filologia Catalana i, específicament, en Correcció i Assessorament Lingüístic. En la seva tasca als

mitjans de comunicació, els lingüistes s'encarreguen de revisar els textos que després són publicats o locutats, d'assessorar lingüísticament els redactors, de mantenir actualitzats els criteris d'estil del mitjà i fins i tot de vegades de col·laborar en la selecció de personal avaluant el domini lingüístic dels possibles nous treballadors.

No tots els mitjans de comunicació en català, és clar, compten amb departaments de llengua, ni tots els mitjans tenen departaments de llengua de la mateixa mida, en part per la divergència en la magnitud dels projectes empresarials que els sustenten. La Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals (CCMA), com l'empresa de comunicació amb més treballadors dels Països Catalans, té el servei lingüístic més ampli, amb trenta professionals de la llengua que cobreixen les necessitats dels diversos canals, emissores i webs de la corporació. A la Unitat d'Estil i Recursos Lingüístics d'À Punt Mèdia hi treballen tretze lingüistes, i al Servei d'Assessorament Lingüístic de RAC1, tres. Pel que fa a la premsa, les versions en català de *La Vanguardia* i *El Periódico de Catalunya*, les capçaleres en llengua catalana més venudes a Catalunya, es corregeixen des d'una empresa subcontractada de serveis lingüístics, amb un total de deu treballadors per projecte. Com a altres exemples, el diari *Ara* disposa d'un equip d'onze correctors; *El Punt Avui*, de nou; *El Nacional*, de tres, i *VilaWeb*, també de tres.

Més enllà de les xifres i de l'aposta dels mitjans per la llengua, en el dia a dia a les redaccions quina relació s'estableix entre periodistes i lingüistes? Quin grau de deferència tenen els periodistes cap a la feina dels lingüistes?

D'entrada, **Jordi Badia** (*VilaWeb*) ja planteja que la resposta no és unívoca i que hi ha contrastos: "Hi ha periodistes que veuen la feina dels correctors com una nosa i d'altres que la veuen com una ajuda. D'alguna manera, els correctors passem el retolador vermell per damunt d'una obra d'autor i donem la mala notícia als periodistes que no l'han escrita bé; per tant, és comprensible que intentin fer veure que la nostra feina els desfà l'obra. Però, d'altra banda, també és comprensible que ens diguin que és una ajuda si acaben veient que la seva obra ha millorat." Des de l'altra banda, **Neus Bonet** (*Catalunya Ràdio*) confirma la tesi de Badia: "La relació que tenim els periodistes de la ràdio amb els lingüistes en general és de complicitat, tot i que de vegades també és de debat, de discussió i d'enfrontament. Però jo treballant he après moltíssim de llengua, perquè sovint els lingüistes et proposen coses que tu no t'havies plantejat. Tot i això, també em consta que hi ha altres mitjans en què els periodistes veuen els lingüistes com algú que sempre està fent de guardià pesat i que proposa un ús de la llengua excessivament formal i que, per tant, s'allunya del que es parla al carrer."

En aquest debat de perfils, **Pau Vidal** es mostra una mica més punyent i situa la majoria de periodistes en el segon bloc: "Pel que jo he vist, tant en mitjans orals com escrits, a la majoria de periodistes els departaments de llengua més que res els empenyen, perquè ho viuen com una limitació i, si poguessin, se'ls estalviarien. Molts periodistes voldrien que els serveis de correcció fossin mers diccionaris castellà-català per consultar quan no troben un terme equivalent."

Més enllà dels perfils de periodistes quant a la deferència cap a la feina dels assessors lingüístics, **Ernest Rusinés** (CCMA) assenyala que, si bé els departaments de llengua són essencials per a la bona qualitat lingüística del producte final, de vegades poden generar relaxament en els periodistes: "El fet de disposar d'un equip de lingüistes que saps que corregirà el contingut que tu prèviament has generat, de vegades va en contra de l'autoexigència dels periodistes, ja que ho entenen com una xarxa de protecció i es relaxen a l'hora de complir la seva responsabilitat lingüística."

Obrint la perspectiva cap a una mirada més àmplia, més conceptual, **Albert Pla** (diari *Ara*) destaca que "cal tenir molt clar quin és el marc sociolingüístic del català i com aquest marc arrossega la llengua cap a una pèrdua de tot el que la singularitza respecte a les grans llengües amb què conviu: l'anglès i, sobretot, el castellà". "Una llengua socialment dominant necessita menys un departament de llengua que una llengua subordinada, com el català. Si preocupa la qualitat de la llengua, per als mitjans en català els departaments de correcció són imprescindibles", conclou **Pla**. Sobre aquesta idea de la importància de la qualitat i el rigor lingüístics —i per tant dels equips de correcció— per a les llengües subordinades i interferides,

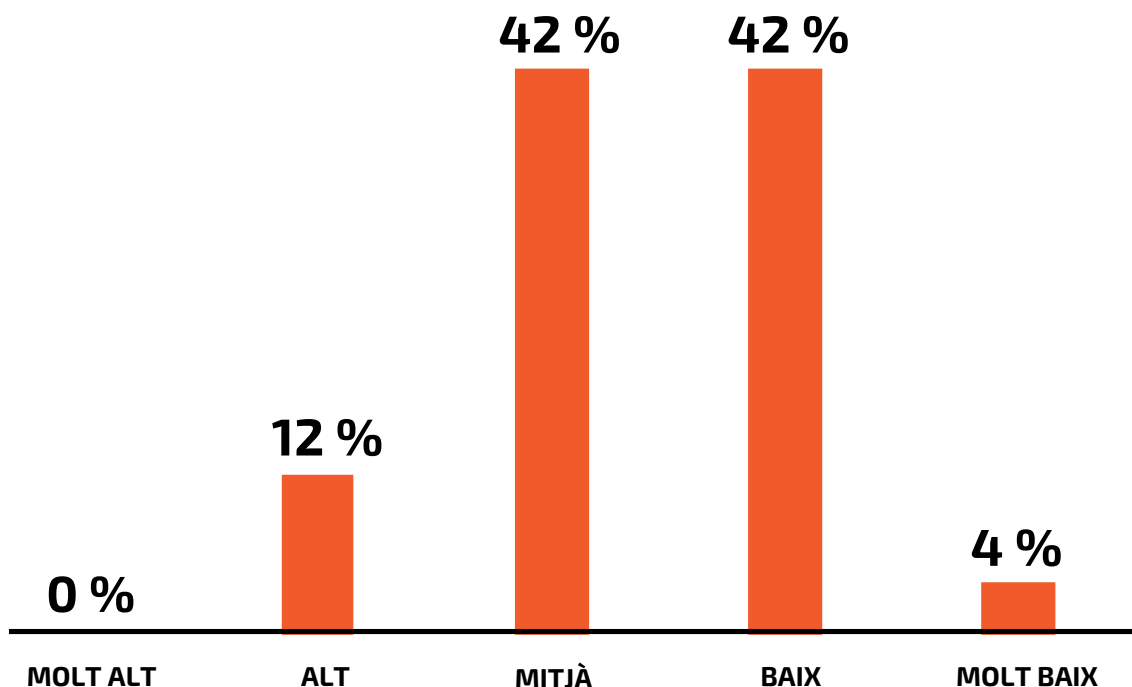


com és el cas del català, **Marta Morros** (RAC1afegeix: "Sovint la feina de correcció o assessorament lingüístic és vista, no pas com una necessitat, sinó com un mèrit, un luxe, i això és un reflex de la situació a la qual hem portat el català. Si el català i la seva qualitat lingüística s'entenen com un mèrit i no com una necessitat, poc recorregut li queda a la llengua".

L'enquesta. A la pregunta "Quin grau de deferència/interès cap a la feina dels lingüistes creus que tenen els periodistes?", el 46% dels lingüistes enquestats pensen que no és prou bo i el 42% pensen que és mitjà. Per la seva part, només el 12% consideren que és alt. Així, les valoracions sobre el grau de deferència/interès dels periodistes cap a la feina dels lingüistes són lleugerament millors que les valoracions sobre el grau de consciència de la seva responsabilitat lingüística.

Els resultats complets de totes les preguntes de l'enquesta els trobareu a l'annex de l'informe.

Gràfic 2 Quin grau de deferència/interès cap a la feina dels lingüistes creus que tenen els periodistes? 50 respostes



3. EL MODEL DE LLENGUA DELS MITJANS: L'ESTÀNDARD

Un cop s'ha abordat la responsabilitat lingüística dels periodistes i la seva relació amb els assessors lingüístics dels mitjans, i abans d'entrar a valorar el seu nivell de domini de la llengua, convé aturar-se breument en un aspecte de caràcter més teòric però que serveix per contextualitzar i entendre millor el tema d'estudi. En la seva tasca diària d'informar i entretenir la ciutadania, els mitjans transmeten el seu contingut a través d'un model de llengua adaptable a la intenció comunicativa que busca l'equilibri entre la correcció i l'adequació: és el model estàndard.

La varietat estàndard d'una llengua no és una varietat sorgida de manera natural i espontània —com és el cas d'un dialecte o un sociolecte—, sinó que es tracta d'una varietat creada intencionadament perquè accompli la funció de pauta de referència neutra i comuna per a tots els parlants per a la comunicació en els àmbits d'ús més general, com l'administració pública, l'ensenyament i, per descomptat, els mitjans de comunicació. I, precisament per aquesta funció social que té encarregada, en el fons l'estàndard d'un idioma també esdevé un instrument indispensable per a la cohesió d'una comunitat lingüística i per al prestigi i la normalització de la llengua.

La formació de l'estàndard es basa essencialment en la normativa lingüística fixada per les autoritats competents —en el cas del català, l'Institut d'Estudis Catalans—, però alhora, perseguint el propòsit final de la màxima eficàcia comunicativa, evita les formes puristes que poden dificultar la comprensió, recorre a manlleus quan és necessari o s'acosta al col·loquial per transmetre espontaneïtat, entre altres accions estratègiques. Per tant, és important no confondre la llengua normativa, que és el codi fixa (el sistema ortogràfic gramatical i lèxic), amb la llengua estàndard, i entendre que una forma no normativa pot tenir cabuda en l'estàndard i que una forma normativa pot no tenir-hi cabuda. Per exemple, en l'estàndard dels mitjans probablement s'optarà abans per la forma anglesa *streaming* que no pas per la forma catalanitzada *reproducció en continu*, i se sancionarà la frase normativa *Treballà àdhuc ahir, que era jorn festiu* en favor de *Va treballar fins i tot ahir, que era dia festiu*; per una qüestió de facilitar la comprensió i la identificació per part del públic.

Mila Segarra, filòloga i membre de la Secció Filològica de l'IEC:

"Tenint en compte la situació sociolingüística de la llengua i que les facultats de comunicació no donen prou rellevància a la llengua, el nivell de competència lingüística dels periodistes és prou bo"

4. LA COMPETÈNCIA LINGÜÍSTICA DELS PERIODISTES

Havent tractat, per una banda, la responsabilitat dels periodistes de contribuir a difondre un model de llengua correcta i adequada, i havent constatat, per l'altra, que la formació en llengua catalana a les facultats de Periodisme és més aviat escassa, ens situem ara davant la pregunta: quin és el nivell de competència lingüística dels periodistes dels mitjans de comunicació en català? Fan servir amb prou precisió i destresa les formes, les estructures i el vocabulari de la llengua?

Mila Segarra (IEC) opina que "tenint en compte la situació sociolingüística de la llengua, amb el nombre de parlants de català baixant cada dia, i que les facultats de comunicació no donen prou rellevància a la llengua, el nivell de competència lingüística dels periodistes és prou bo". "Encara estan arribant als mitjans periodistes que van aprendre un català correcte a l'escola i que mostren una certa preocupació per la llengua", agrega. **Maria Sanchis** (À Punt Mèdia), per la seva banda, és encara una mica més positiva: "Per als periodistes, tenir un coneixement i un domini excel·lents de la llengua és un deure. Jo crec que la majoria tenen un català exemplar, però és cert que hi ha una minoria que no i que produeixen una impressió negativa de cara a l'audiència". I **Anna Vallhonestà** (RAC1), des d'una mirada interna de l'ofici de periodista, també considera que el domini general de la llengua és prou



bo: "Jo crec que el nivell de català dels periodistes és força alt. O almenys considero que hi ha cura per dir les coses ben dites i per aprendre i que està estesa l'actitud de 'Si no ho sé, com a mínim ho pregunto a assessorament lingüístic o ho busco per no equivocar-me'.

Pel que fa a l'exigència en la qualitat de la llengua dels redactors, la Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals, per la seva condició d'empresa pública i gràcies als recursos de què disposa, és el mitjà que hi mostra un compromís més seriós i decidit, el qual queda recollit explícitament en el seu llibre d'estil i que pren forma, entre altres mesures, amb una prova concreta de llengua que han de superar tots els periodistes que hi volen entrar a treballar. **Neus Bonet** (Catalunya Ràdio) ho explica amb un exemple força il·lustratiu: "El nivell de competència lingüística a Catalunya Ràdio és alt. Quan tenim estudiants en pràctiques, els fem les proves lingüístiques pertinents per saber si poden fer antena o no en un moment determinat, i molts no les passen, i s'enfaden, i pensen que si haguessin anat a un altre mitjà ja estarien locutant. Però aquí no poden fer-ho perquè la missió i els valors de la CCMA són els que són i, per tant, el nivell d'exigència amb la llengua ha de ser molt alt. S'hi aboquen molts recursos públics perquè nosaltres, des de dins, frivoltizem amb aquesta qüestió". **Ernest Rusinés**, precisament màxim responsable lingüístic de la CCMA, ratifica la valoració de **Bonet**: "En els informatius de la CCMA sovint comparem les intervencions dels nostres professionals amb les de testimonis, opinadors, polítics, experts... que també participen en les peces, i arribem a la conclusió que la competència lingüística dels nostres periodistes és alta, molt per sobre del nivell de la societat".

D'altra banda, la lingüista **Carme Vilà** vincula la qualitat lingüística amb la responsabilitat de comunicar conscientment i adequadament en català: "La qualitat lingüística del català és important, però cal tenir present que només s'arreglarà o millorarà si es produeix un canvi en l'aspecte sociolingüístic i en el conjunt d'actituds i prejudicis lingüístics que tenen molts periodistes i que van en contra de la llengua, com dirigir-se en castellà a persones que entenen el català, pronunciar topònims estrangers amb la forma castellana en lloc de la catalana, decidir entrevistar experts que no saben parlar català o passar al castellà per enunciar cites cèlebres o per fer traduccions d'altres llengües."

I en quins aspectes de la llengua catalana presenten més incertesa els periodistes? Quins són els seus errors més comuns? **Anna Vallhonestà** (RAC1) explica la seva experiència: "Els dubtes lingüístics que tinc més en el dia a dia a la feina sovint estan relacionats amb termes nous que no estan recollits als diccionaris i que hem de veure com adaptem al català, amb frases fetes que no sé si són bones en català, amb la pronúncia catalana de topònims o noms propis estrangers... I els resolc consultant l'Optimot, l'ésAdir o, òbviament, preguntant al Servei d'Assessorament Lingüístic." Els dubtes i els errors lèxics i fonètics són els més fàcils de detectar, tant per part dels periodistes durant la preparació del contingut com per part de l'audiència en rebre'l, però sovint els errors morfològics i sintàctics resulten més greus, perquè afecten directament l'estructura de la llengua. **Marta Morros** (RAC1): "Jo crec que els aspectes en què els periodistes patinen més són la morfologia i la sintaxi; per exemple, en l'abús de possessius en lloc de recórrer a pronoms febles, que són la solució més genuïna en català. A RAC1 els redactors d'Informatius han de

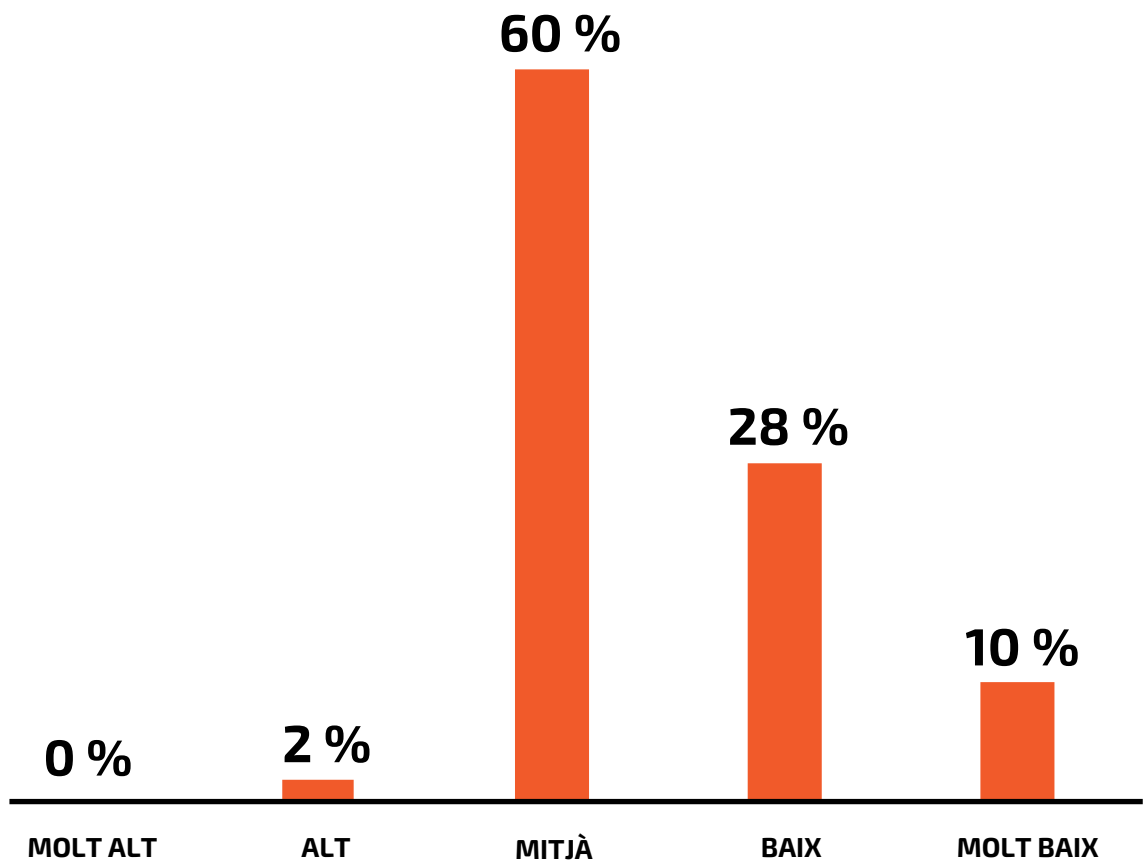
passar una prova de llengua i en fonètica i lèxic no mostren tants problemes." Per la seva part, **Carme Vilà** alerta d'un altre tipus d'error en què els periodistes incorren amb freqüència, els anomenats errors per ultracorrecció: "Hi ha periodistes que parlant espontàniament diuen bé una cosa o no cometem una errada i, en canvi, a l'hora d'escriure una notícia o de locutar un text per antena sí que fan aquest error; per exemple, la incorrecció sintàctica del *doncs* causal o la lèxica d'intercanviar els verbs *sentir* i *escoltar*. En un intent de fer-ho millor, s'ultracorregeixen i acaben escollint solucions que no són adequades".

Neus Bonet, periodista a Catalunya Ràdio:
"El nivell d'exigència amb la llengua [a la CCMA] ha de ser molt alt. S'hi aboquen molts recursos públics com perquè nosaltres, des de dins, frivoltizem amb aquesta qüestió"

L'enquesta. A la pregunta "Quin nivell de competència lingüística creus que tenen els periodistes?", gairebé dos terços dels lingüistes consultats creuen que és mitjà (60%), mentre que el 38% creuen que és o baix (28%) o molt baix (10%). Malgrat que només el 2% de les persones participants en l'enquesta consideren que el nivell de competència dels periodistes és alt —i cap considera que és molt alt—, en comparació amb les dues preguntes anteriors aquesta és la que rep menys opinions negatives (baix i molt baix).

Els resultats complets de totes les preguntes de l'enquesta els trobareu a l'annex de l'informe.

Gràfic 3 Quin nivell de competència lingüística creus que tenen els periodistes? 50 respostes



4.1. Deu errors lingüístics comuns dels periodistes

A propòsit de la reflexió sobre el nivell de competència lingüística dels periodistes i sobre els aspectes de la llengua en què mostren més incertesa, a l'annex de l'informe exposem deu dels errors que els lingüistes consultats assenyalen com a més comuns entre els comunicadors que treballen en mitjans en català. Es tracta de dos errors ortogràfics, dos de fonètics, dos de morfològics, dos de sintàctics i dos de lèxics.



5. EL NIVELL DE CATALÀ DELS PERIODISTES JOVES

En el plantejament inicial d'aquest informe, una de les preguntes centrals a les quals es pretenia trobar resposta era quin nivell de competència lingüística en llengua catalana tenen els periodistes actualment. Immediatament, però, sorgeix l'afany de bastir aquest diagnòstic des d'una mirada diacrònica que tingui en compte l'evolució històrica i que analitzi el domini lingüístic dels comunicadors dins el context de transformacions globals en la societat catalana. Quin coneixement i quina actitud lingüística tenen els periodistes més veterans? I els periodistes joves que ara comencen a exercir? Quina ha estat l'evolució?

Per començar, **Marta Morros** (RAC1) ens posa en situació i ens explica que a l'hora d'avaluar el progrés en la competència lingüística cal tenir en compte que avui dia a les redaccions catalanes hi ha tres perfils principals de periodistes, per edat: "En primer lloc, hi ha els periodistes més veterans, que no van tenir la sort de poder estudiar en català, que són conscients de les seves mancances i que es van haver de formar perquè no tenien referents en català a la ràdio, per exemple. Després hi va haver l'època en què sortien periodistes fills de la immersió lingüística, que van créixer en un context català i que tenen molt bon nivell de llengua. I, finalment, les últimes fornades són fills del que està passant actualment amb el català (amb una immersió a l'escola que s'està acabant, sense entreteniment en català, que fàcilment amb els amics ja parlen més en castellà que en català...) i sembla que tenen més dificultats."

Seguint l'esquema de **Morros, Carme Vilà** posa èmfasi en l'actitud lingüística conscient i compromesa dels periodistes ara més grans, respecte als més joves: "Els periodistes de fa uns anys eren molt més conscients de la seva funció de ser models lingüístics per a la població. Josep Maria Bachs, Ramon Barnils o Joaquim Maria Puyal són exemples de periodistes que no van poder estudiar en català i que, tot i això, parlaven amb un català molt genuí, tenien cura de la llengua i fins i tot investigaven sobre aspectes del català." I **Jordi Badia** (VilaWeb) també esbossa diferències, degudes en part al context cultural: "Els periodistes joves estan més preparats en qüestions de normativa, perquè els que van començar a exercir fa 40 anys no van estudiar en català, però pel que fa a la genuïtat de la llengua s'ha empitjorat. Els periodistes són un reflex del grau d'interferència social del castellà i els més joves no s'adonen de castellanismes que fa 40 anys eren molt evidents."

En aquesta línia, **Pau Vidal** és contundent a l'hora d'analitzar el nivell lingüístic dels periodistes joves: "El nivell de català dels periodistes és decreixent; inferior al de la generació anterior, que ja era inferior en relació amb el precedent. Però és que tampoc podria ser d'altra manera, tenint en compte l'evolució del fet lingüístic a les societats del XXI. L'estandardització dels últims trenta anys ha fet molt de mal, perquè els periodistes joves s'escarrassen a imitar un model d'estàndard periodístic encarcerat i burocratesc amb neologismes *globbish* i interferència fraseològica del castellà. I el que és veritablement greu és que els periodistes no són gota conscients de la deriva negativa en la qualitat de la llengua; al contrari, pel que observo amb els

Jordi Badia, cap d'Estil de VilaWeb:

"Els periodistes són un reflex del grau d'interferència social del castellà i els més joves no s'adonen de castellanismes que fa 40 anys eren molt evidents"

molts periodistes amb qui treballo, estan convençuts que imitant aquest estàndard de doblador ja tenen un català perfecte; i al costat engalten unes castellanades lèxiques esgarrifoses o uns calcs de l'anglès que espanten."

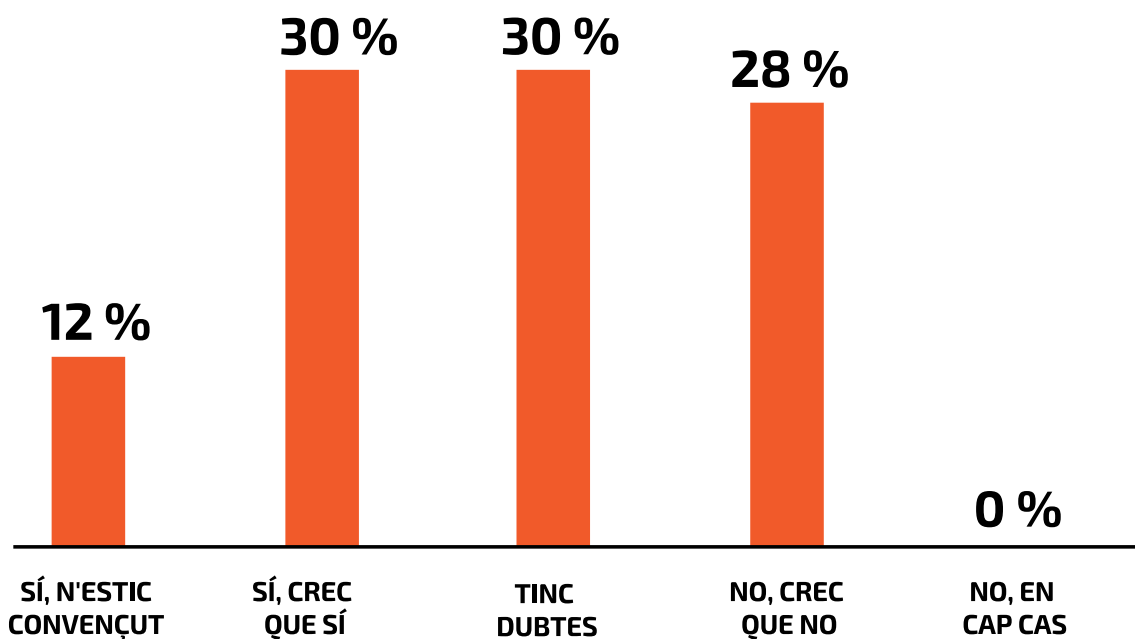
Per contra, **Ernest Rusinés** (CCMA), basant-se en el nivell intern dels professionals de TV3 i Catalunya Ràdio, posa en dubte que aquesta degradació sigui tan

evident: "Jo afirmo que els periodistes joves que entren a treballar a la CCMA no tenen menys competència lingüística mitjana que els veterans. Atenent el nivell dels periodistes que es presenten per treballar als nostres mitjans, la idea que de vegades es diu que ha baixat la competència lingüística no es dona, no hi ha hagut una davallada." I, per cloure, **Anna Vallhonestà** (RAC1) posa sobre la taula la idea que la competència lingüística és treballable i, per tant, millorable amb l'experiència i el pas dels anys: "Jo treballant a RAC1 he après molt de llengua. Coses que no havia après ni al batxillerat ni a la universitat les he après després treballant a la ràdio a partir de la formació contínua que suposa tenir un servei d'assessorament lingüístic. Per això considero que fa de mal comparar el nivell lingüístic dels periodistes joves amb el dels més veterans, perquè crec que també és una qüestió de pràctica i que si hi ha predisposició es pot millorar molt."

L'enquesta. A la pregunta "Creus que els periodistes joves tenen una competència lingüística més baixa que els periodistes veterans?", el 42% dels lingüistes enquestats creuen que sí; concretament, el 30% escullen "Sí, crec que sí" i el 12% escullen "Sí, n'estic convençut/da". D'altra banda, gairebé un terç opten per l'opció "Tinc dubtes" (30%) i el 28% indiquen "No, crec que no".

Els resultats complets de totes les preguntes de l'enquesta els trobareu a l'annex de l'informe.

Gràfic 4 Creus que els periodistes joves tenen una competència lingüística més baixa que els periodistes veterans? 50 respostes



EL CATALÀ AL CARRER

En diversos moments de l'informe, per tal d'emmarcar o argumentar els seus judicis sobre la responsabilitat lingüística i el domini de la llengua per part dels periodistes, els experts consultats han tret a col·lació la situació sociolingüística del català i han posat en escena una disminució de l'ús social de la llengua catalana en tots els territoris de l'àrea lingüística. És així? Quin és l'estat de salut del català pel que fa a ús i presència en els diversos àmbits d'interacció?

D'entrada, val a dir que les xifres pel que fa al coneixement de la llengua són força altes. Segons dades oficials dels tres governs autonòmics, en el conjunt de Catalunya, les Illes Balears i la zona catalanoparlant del País Valencià, el 95,9% dels habitants entenen el català i el 81,7% el saben parlar; quan, per exemple, a Catalunya l'any 1980 només l'entenien el 79,8% dels ciutadans i l'any 1986 només el sabien parlar el 64%. Així, mentre que les dades de coneixement de la llengua van escalar sensiblement durant el tram final del segle xx i s'han mantingut bastant estables durant els primers anys del segle xxi, les dades sobre l'ús social de la llengua, que són les que realment en determinen l'estat de salut, marquen una tendència gairebé inversa.

Segons dades de l'*InformeCAT 2021*, de Plataforma per la Llengua, el nombre de ciutadans dels Països Catalans que tenen el català com a llengua habitual és de 4.517.706, cosa que suposa un 32,4% del total de la població. Fa tan sols quinze anys, per exemple, el percentatge era del 40,2%, gairebé vuit punts més. Factors com la mala gestió de l'administració catalana en matèria lingüística, l'impacte dels forts canvis demogràfics, la inèrcia globalitzadora de sectors com l'audiovisual i les xarxes socials i una pèrdua de consciència individual respecte a la llengua, han conduït a un progressiu declivi en l'ús social del català, el qual es pot veure reflectit de manera molt visible en els dos exemples següents, documentats per Plataforma per la Llengua i el Departament d'Educació de la Generalitat de Catalunya.

En primer lloc, a Catalunya vuit de cada deu catalanoparlants canvien de llengua quan algú els parla en castellà, i la majoria detallen que ho fan "per respecte" o "per educació"; una actitud que demostra la pobra autoconcepció que els catalanoparlants tenen de la seva pròpia llengua, tenint en compte que el 94,4% de la població entén el català. Altrament, només el 21,4% dels nens catalans fan servir sempre o gairebé sempre el català en les activitats de grup a l'escola, quan fa quinze anys aquest percentatge era del 67,8%, cosa que evidencia la pèrdua d'importància del català en l'educació, malgrat que es mantingui com a llengua vehicular.

Veient aquest reguitzell de dades de naturalesa diversa, queda clar que la situació sociolingüística del català no passa pel seu millor moment. Aquest fet afecta, però, la qualitat lingüística dels parlants? S'està produint una degradació del català?

Jordi Badia (VilaWeb) opina que "és evidentíssim que al carrer s'està produint una degradació del català per interferència del castellà". "Si tu compares el parlar d'un avi i d'un net, les diferències que hi ha no són d'evolució espontània de la llengua, sinó que el net parla amb calcs del castellà. Qui discuteix això per mi no té autoritat. Evolució natural és la que va haver-hi al segle XIX i fins ben bé els anys setanta del segle XX; ara el que hi ha és una còpia immediata i acrítica de termes i estructures del castellà. No és el mateix fenomen", detalla. **Pau Vidal** s'expressa en la mateixa línia i, com Badia, demana que no es confongui la degradació que està patint el català actualment amb una hipotètica evolució natural de la llengua: "L'estructura de la llengua catalana s'està erosionant a velocitat creixent a causa de la interferència massiva del castellà i superficial de l'anglès; i si això no canvia, no trigarà gaire a transformar-se en un dialecte del castellà, un cop perduts els trets que en fan, o n'han fet, un codi lingüístic diferenciat, com el sistema pronominal o el sistema vocàlic. Presentar aquesta corrupció del codi com una forma d'evolució no pot ser altra cosa que cinisme o ignorància; sobretot això segon, per desgràcia." I **Albert Pla** (diari Ara) afegeix al debat la idea que "aquest acostament gradual del català cap al castellà no li fa mal a la llengua com a mitjà de comunicació però sí que la va erosionant com a signe d'identitat, i això acabarà afectant l'autoestima i la lleialtat dels parlants amb la seva llengua".

Per la seva banda, **Mila Segarra** (IEC) assenyala un dels factors clau en l'erosió de la llengua catalana: "Des de fa anys hi ha un fracàs en la política de normalització lingüística, sobretot amb els catalans de nova factura. Abans la gent tenia el català com a llengua pròpia, i aleshores el català era bo i només calien uns certs coneixements per anar retocant i formalitzant aquest codi. Però ara, en canvi, en una època en què tenim molts materials lingüístics a l'abast, ens trobem amb una part de la població que ja està arribant i sortint de les facultats que no té el català com a llengua pròpia i que tampoc no l'ha après bé com a segona llengua. I llavors s'aprecien moltes mancances pel que fa a la naturalitat del llenguatge". I, seguint el fil de **Segarra, Badia** (VilaWeb) assegura que no és casualitat que el retrocés en l'ús social i la degradació en la qualitat lingüística estiguin coincidint en el temps: "La qualitat de la llengua va lligada amb l'ús social. Com més gent parli català, més gent tindrà interès per parlar-lo bé. I, alhora, si tu dones importància a la llengua, la parlaràs bé i la parlaràs sempre, i si no hi dones importància la parlaràs com et surti, segurament amb calcs del castellà, i a més a més et passaràs al castellà cada dos per tres."

No tots els lingüistes consultats, però, tenen tan clar que s'estigui produint una degradació del català. **Ernest Rusinés** (CCMA) considera que calen més estudis per poder assegurar-ho: "Jo soc molt prudent a l'hora de fer afirmacions sobre si s'està produint una degradació del català al carrer, perquè trobo que aquestes afirmacions s'han de fer a partir de dades empíriques i des d'una interpretació objectiva, i crec que ara en això hi ha molt subjectivisme." I **Maria Sanchis** (À Punt Mèdia) planteja que la possibilitat que la degradació actual del català formi part d'una evolució irremeiable: "Considero que en l'aspecte fonètic sí que s'està produint una degradació de la llengua, amb l'aparició d'una espècie de variant diacrònica menys genuïna i més globalitzada, més acostada al castellà. Però crec que en altres aspectes lingüístics els canvis

Ernest Rusinés, cap del Departament d'Assessorament Lingüístic de la CCMA:

"Jo soc molt prudent a l'hora de fer afirmacions sobre si s'està produint una degradació, perquè trobo que s'han de fer a partir de dades empíriques i ara en això hi ha molt subjectivisme"

hi [3] en
ç è l a ny
[z] [ʎ]

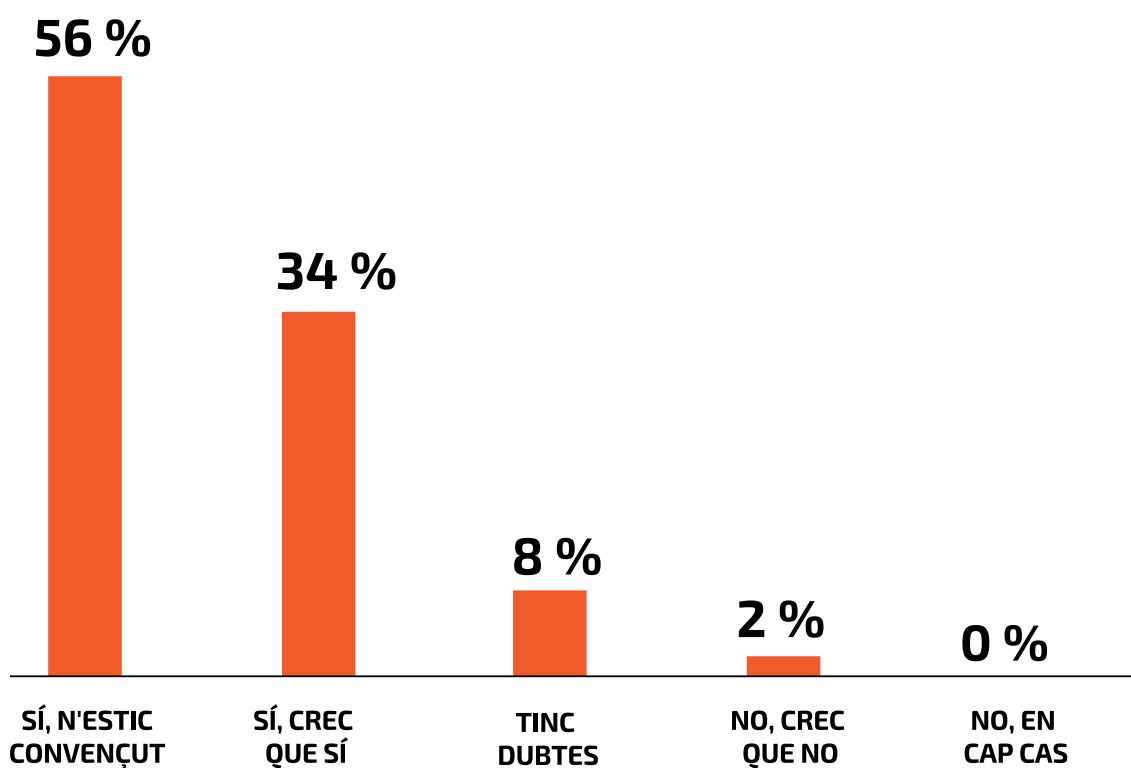


es produeixen amb independència de la voluntat d'aquells que no volen que la llengua canviï, i com va dir Josep Llacreu fa poc en un article: "Els errors d'avui, si es fan persistents, són la norma de demà". Ara mateix el que parlem és un llatí degradat, i no podem anar en contra d'això."

L'enquesta. A la pregunta "Creus que s'està produint una degradació de la qualitat del català en l'ús social general?", els lingüistes enquestats no mostren gaires dubtes i el 90% apunten que sí, que és així (56%, "Sí, n'estic convençut", i 34%, "Sí, crec que sí"). Només el 10% no ho tenen clar (8%) o creuen que no (2%).

Els resultats complets de totes les preguntes de l'enquesta els trobareu a l'annex de l'informe.

Gràfic 5 Creus que s'està produint una degradació de la qualitat del català en l'ús social general? 50 respostes



CONCLUSIONS

Després d'haver abordat els diversos punts d'interès relacionats amb el tema central d'estudi des d'una metodologia qualitativa i una metodologia quantitativa, els judicis dels dotze experts entrevistats —filòlegs i periodistes— i dels 50 lingüistes enquestats, juntament amb les dades objectives recollides, ens condueixen a les sis conclusions principals d'aquest informe, que són les següents:

- 1 Atenent les hores de docència dedicades concretament a la llengua catalana i la competència lingüística en català que els alumnes mostren en les diverses assignatures, el plantejament en els graus de Periodisme respecte a l'estudi de la llengua catalana és pobre i no aconsegueix que els futurs periodistes surtin de la carrera amb prou consciència que han de dominar la seva principal eina de treball, que és la llengua —en aquest cas, la catalana.
- 2 Els periodistes que treballen en mitjans de comunicació en llengua catalana no són prou conscients de la responsabilitat que tenen com a models lingüístics per a la població pel fet que són professionals amb una àmplia capacitat de propagació tant d'errors com d'encerts i amb un públic que els fa confiança o m a veus autoritzades.
- 3 En l'ús social general s'està produint una degradació de la llengua catalana per una interferència forta del castellà i una interferència superficial de l'anglès, la qual cosa repercuteix en una desnaturalització del català que, si bé no afecta la llengua com a instrument de comunicació, sí que l'afecta com a signe d'identitat per als seus parlants.
- 4 Considerant la situació sociolingüística de la llengua —en retrocés en el nombre de parlants habituals— i la davallada de la qualitat lingüística en l'ús social general, els periodistes que treballen en català mostren un nivell de competència lingüística prou bo, molt per sobre del d'altres professionals de la societat, malgrat que el marge de millora és considerable.
- 5 El nivell de competència lingüística en català dels periodistes que ara comencen a exercir és més baix que el de generacions anteriors, a causa d'un relaxament en l'assumpció de la responsabilitat com a models lingüístics i del context sociolingüístic en què han crescut, amb menys presència de català. Malgrat tot, s'aprecia que actualment la diferència no és gaire gran i que pot ser-ho més en un futur.
- 6 Tenint en compte que el català és una llengua subordinada amb una interferència forta del castellà i que el domini de la llengua per part dels periodistes no és excel·lent, els departaments de correcció i assessorament lingüístic dels mitjans de comunicació resulten imprescindibles per evitar la degradació general de la llengua i la pèrdua de prestigi.



■ ANNEX

DEU ERRORS LINGÜÍSTICS COMUNS DELS PERIODISTES

ERRORS ORTOGRÀFICS

1) EL GUIONET EN MOTS PREFIXATS I COMPOSTOS

ERROR

El **trenca-closques** de l'estructura del Govern. / El PSOE debat l'estratègia **post-electoral**.

CORRECCIÓ

Correcció: El **trencaclosques** de l'estructura del Govern. / El PSOE debat l'estratègia **postelectoral**.

En general, les paraules derivades per mitjà d'un prefix i les compostes no porten guionet.

2) TAN/TANT

ERROR

Defensar-se de l'enemic ja no semblava **tant** senzill. / Hi havia **tan** xivarri que no se sentia la conversa. / No corris **tan**.

CORRECCIÓ

Defensar-se de l'enemic ja no semblava **tan** senzill. / Hi havia **tant** xivarri que no se sentia la conversa. / No corris **tant**.

Com a norma general, davant d'un adjectiu, un adverbi o un sintagma preposicional es fa servir la forma tan, mentre que davant d'un substantiu o com a adverbi que complementa directament el verb es fa servir la forma tant.

ERRORS FONÈTICS

3) EL 'QUE' ÀTON

ERROR

Ens confirmen **qu[e]** vindrà després. / El **qu[e]** passa és **qu[e]** es pronuncia massa. / La vacuna **qu[e]** han desenvolupat encaixa amb les necessitats actuals.

CORRECCIÓ

Ens confirmen **qu[ə]** vindrà després. / El **qu[ə]** passa és **qu[ə]** es pronuncia massa. / La vacuna **qu[ə]** han desenvolupat encaixa amb les necessitats actuals.

En els parlars orientals, el que àton (escrit sense accent) es pronuncia amb vocal neutra, i no pas amb e tancada.

4) EL VERB 'ADEQUAR'

ERROR

Cal garantir que les lleis **s'adeq[ú]en** a l'Estatut. / Quin és el vi que més **s'adeq[ú]a** al zodíac del cranc?

CORRECCIÓ

Cal garantir que les lleis **s'ad[é]qüen** a l'Estatut. / Quin és el vi que més **s'ad[é]qua** al zodíac del cranc?

Formes com adequo, adeqües, adequa o adeqüen tenen un diftong, i no pas un hiat, de manera que l'accent prosòdic d'aquests mots no recau en la u, sinó en la e de la segona síl·laba



ERRORS MORFOLÒGICS

5) MOTS MASCULINS

ERROR	CORRECCIÓ
Hi ha hagut una baralla multitudinària a les afores del Camp Nou. / Com es poden veure les comptes d'Instagram tancades ? / Les llegums són molt riques en proteïnes.	Hi ha hagut una baralla multitudinària als afores del Camp Nou. / Com es poden veure els comptes d'Instagram tancats? / Els llegums són molt rics en proteïnes.
Afores, compte i llegum són paraules masculines, com també ho són avantatge, costum, dot o nariu. En aquests casos, i en d'altres, sovint hi ha confusions en l'atribució del gènere.	

6) EL VERB 'SABER'

ERROR	CORRECCIÓ
Aldi ha sapigut reinventar-se com a companyia. / Han intentat que no sapiguéssim mai qui era realment.	Aldi ha sabut reinventar-se com a companyia. / Han intentat que no sabéssim mai qui era realment.
Les formes de gerundi i participi del verb saber són sabent i sabut, i no pas sapiguent i sapigut. D'altra banda, el present de subjuntiu sí que presenta un canvi en el radical (sàpiga, sàpigues...), però no l'imperfet de subjuntiu (sabés, sabéssim...).	

ERRORS SINTÀCTICS

7) EL GERUNDI DE POSTERIORITAT O CONSEQÜÈNCIA

ERROR	CORRECCIÓ
El lladre va atracar dues joieries, fugint després amb un cotxe robat. / L'estudiant va caure per l'escala, trencant-se una cama i un braç.	El lladre va atracar dues joieries i després va fugir amb un cotxe robat. / L'estudiant va caure per l'escala i es va trencar una cama i un braç.
En català no fem servir el gerundi per indicar una acció posterior o una conseqüència del que expressa el verb principal.	

8) EL 'DONCS' CAUSAL

ERROR	CORRECCIÓ
Aquest sistema facilita l'operació, doncs estalvia el tràngol d'haver-se de registrar prèviament. / Ja pots començar a estudiar, doncs l'examen és molt difícil.	Aquest sistema facilita l'operació perquè estalvia el tràngol d'haver-se de registrar prèviament. / Ja pots començar a estudiar, atès que l'examen és molt difícil.
La conjunció doncs expressa una idea de conseqüència o conclusió, però no pas de causa.	

ERRORS LÈXICS

9) SENTIR/ESCOLTAR

ERROR	CORRECCIÓ
El professor parlava molt fluix i no se l' escoltava des del final de la classe. / S' escoltaven uns crits que esporuguien.	El professor parlava molt fluix i no se'l sentia des del final de la classe. / Se sentien uns crits que esporuguien.

No és admissible fer servir el verb escoltar amb el significat de 'percebre amb el sentit de l'oïda'; és a dir, com a sinònim absolut del verb sentir. El seu ús correcte expressa una acció voluntària, que implica intencionalitat: A classe sempre hi ha alumnes que escolten més que altres.

10) GENTILICIS ESTRANGERS

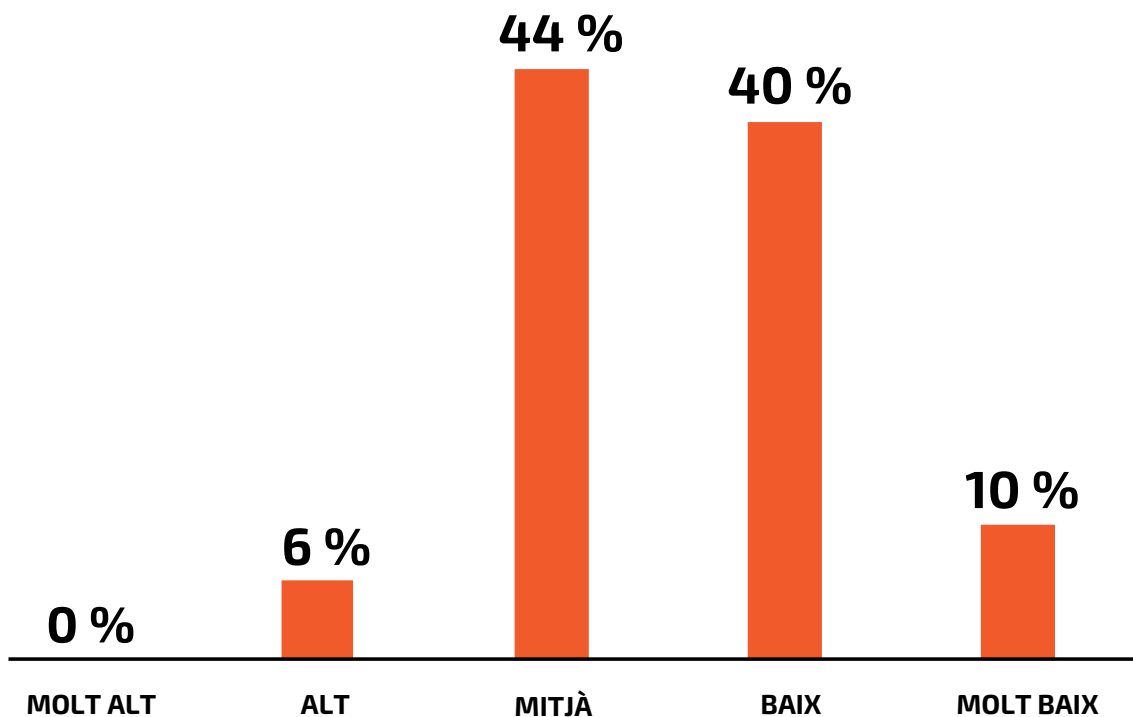
ERROR	CORRECCIÓ
El príncep saudí va aprovar l'assassinat de Khashoggi. / Més de 156 milions de brasilenys estaven cridats a les urnes. / Hem recollit l'experiència d'una refugiada ucraniana .	El príncep saudita va aprovar l'assassinat de Khashoggi. / Més de 156 milions de brasilers estaven cridats a les urnes. / Hem recollit l'experiència d'una refugiada ucraïnesa .

Per als gentilicis estrangers, fem servir les formes pròpies catalanes, i no pas calcs de les formes castellanes.

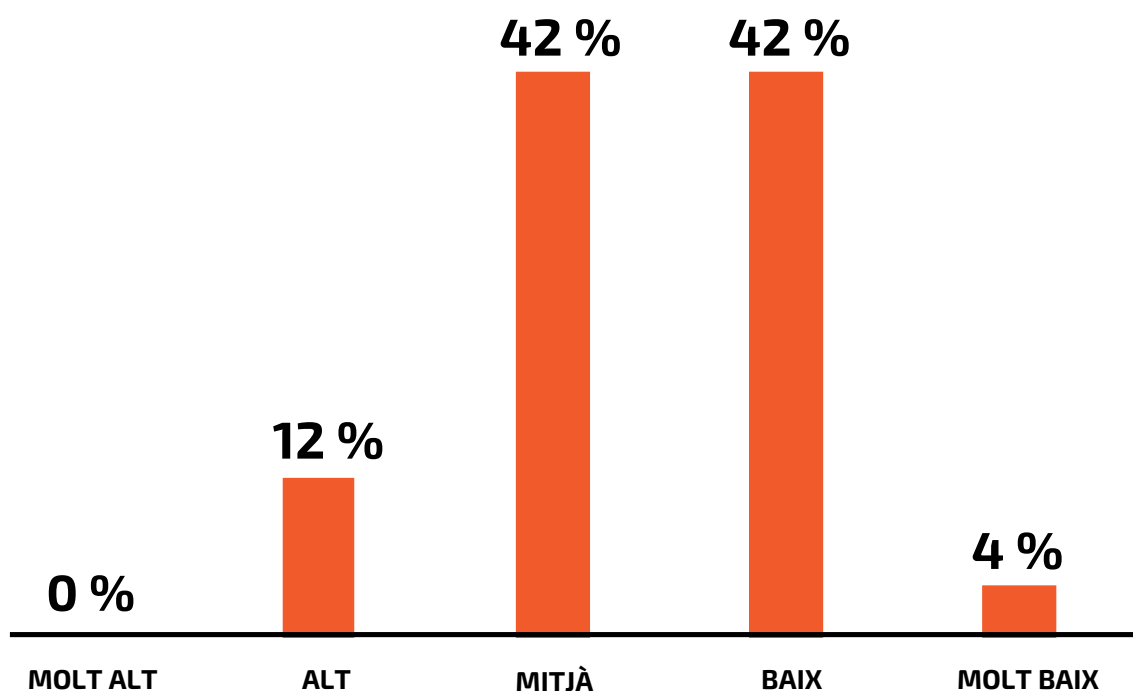


ENQUESTA COMPLETA

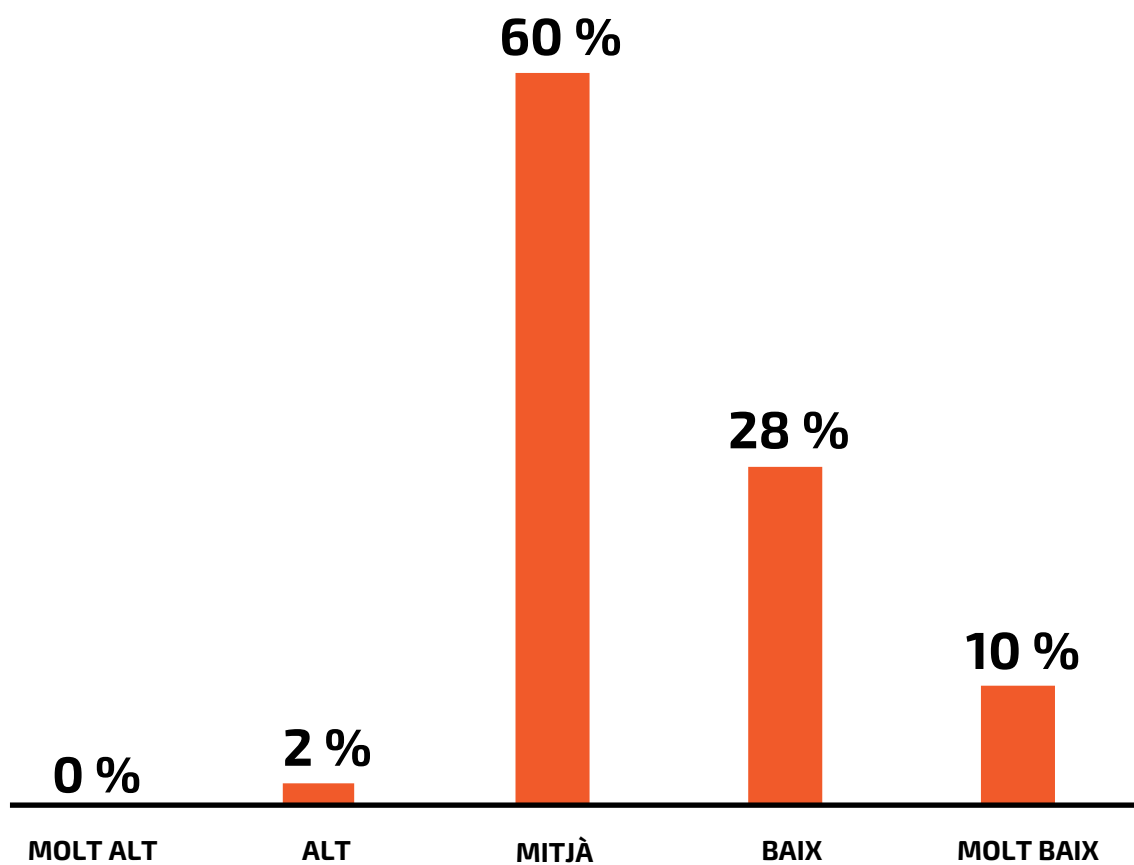
Gràfic 1 Quin grau de consciència creus que tenen els periodistes de la seva responsabilitat com a models lingüístics? 50 respostes



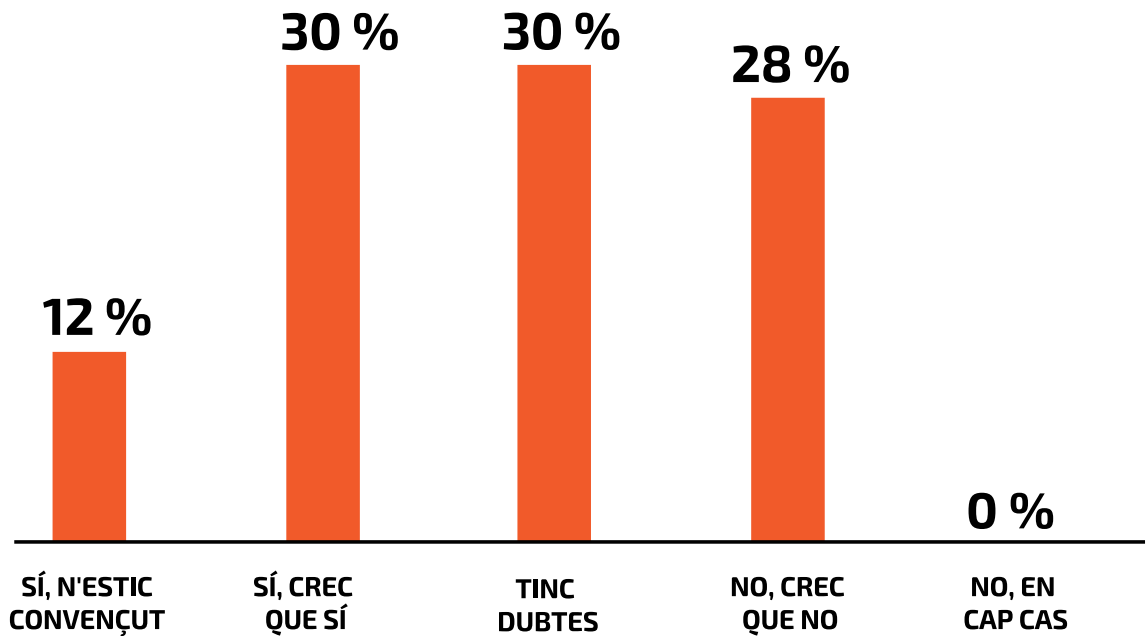
Gràfic 2 Quin grau de deferència/interès cap a la feina dels lingüistes creus que tenen els periodistes? 50 respostes



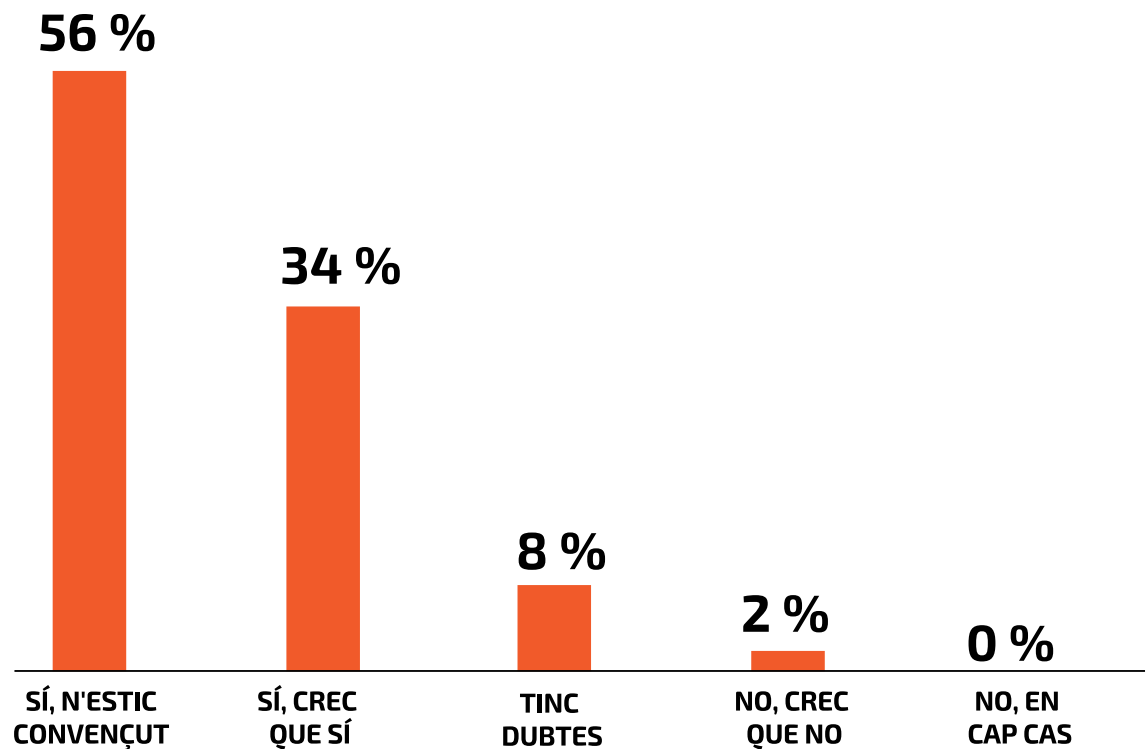
Gràfic 3 Quin nivell de competència lingüística creus que tenen els periodistes? 50 respostes



Gràfic 4 Creus que els periodistes joves tenen una competència lingüística més baixa que els periodistes veterans? 50 respostes



Gràfic 5 Creus que s'està produint una degradació de la qualitat del català en l'ús social general? 50 respostes



mèdia.cat

observatori crític dels mitjans

www.media.cat/informes

 [Mediacat09](https://www.facebook.com/Mediacat09)

 [MediacatCat](https://twitter.com/MediacatCat)

 [mediacatcat](https://www.instagram.com/mediacatcat)

 t.me/MediacatCat

L'Observatori Crític dels Mitjans Mèdia.cat analitza el tractament que els mitjans de comunicació que operen als Països Catalans fan de qüestions com la violència, els conflictes polítics o socials, l'ús del llenguatge masclista o xenòfob, l'empobriment de la llengua o la creació d'imaginariis polítics, entre d'altres. Publica regularment informes en profunditat, articles d'anàlisi i bitllets d'opinió, i s'adreça als professionals del periodisme, als estudiosos del sector comunicatiu i a la ciutadania interessada a disposar de veus crítiques i analítiques amb els mitjans de masses. L'impulsa el Grup de Periodistes Ramon Barnils, una associació sense ànim de lucre formada per uns 200 professionals que treballa en la difusió i la defensa d'un periodisme crític, independent i rigorós i un espai comunicatiu propi.